

ESETTANULMÁNY III.

„A nagyváros és környéke területpolitikai sajátosságai a kistérségi rendszer működése szempontjából”

című kutatás

A projekt vezetője: Kovács Róbert

Az összefoglalót készítette: Zsugyel János

A kutatás vezetője: Vígvári András

A kistérségi tanulmányokat készítették:

Bányai Judit és Varga István (*Pécs*)

Demeter László és Hauser Richárd (*Eger*)

Dukai Réka és Füzes Tamás (*Hódmezővásárhely*)

Lektorálta: Zsugyel János

2008. április 08.

Tartalom

1. A nagyvárosi kistérségek közszolgáltatás feladatok ellátására vonatkozó kérdőívek kiértékelésének eredményei	4
1.1 Hódmezővásárhely	4
1.2 Eger.....	4
1.3 Pécs.....	4
1.4 Az együttműködés általános feltétel-rendszere	5
1.4.1 Általános feltételek.....	5
1.4.2 Demográfiai problémák.....	6
1.4.3 Pénzügyi problémák	6
1.4.4 Fejlesztési együttműködések	7
1.4.5 Általános együttműködési tapasztalatok	7
2. Az együttműködés egyes konkrét szakterületeken.....	8
2.1 Alapfokú oktatás.....	8
2.1.1 Ellátottak attitűdje, demográfiai hatások.....	8
2.1.2 A szolgáltatás feltételrendszere, kapacitáskihasználtság.....	8
2.1.3 Pénzügyi feltételek	9
2.1.4 Az együttműködés kihívásai	10
2.2 Szociális ellátás	10
2.2.1 Az ellátottak attitűdje, demográfiai hatások.....	10
2.2.2 Kapacitáskihasználtság	11
2.2.3 Pénzügyi feltételek	11
2.2.4 Az együttműködés problémái	12
2.3 Kulturális szolgáltatás	12
2.3.1 Az ellátottak attitűdje, demográfiai hatások.....	12
2.3.2 Szolgáltatási feltételek	12
2.3.3 Pénzügyi feltétel.....	12
2.4 Egyéb közszolgáltatások, infrastruktúra.....	13
2.4.1 Szolgáltatási feltételek	13
2.4.2 Pénzügyi feltételek	13
2.4.3 Az együttműködés kihívásai	13
3. A nagyvárosi kistérségek közszolgáltatásaira vonatkozó kérdőíves megkérdezések általánosítható tapasztalatai	14
4. Pécsi kistérség - regionális kisugárással rendelkező nagyvárosi kistérség	16

4.1	Az együttműködés általános feltétel-rendszere, ennek alakulása	16
4.2	Az együttműködés egyes konkrét szakterületeken.....	21
4.2.1	Oktatás, kultúra	21
4.2.2	Szociális, egészségügy	21
4.2.3	Közmű	23
4.2.4	Katasztrófavédelem.....	24
4.2.5	Pénzügy	24
5.	Egri kistérség – megyei kisugárással rendelkező nagyvárosi kistérség.....	25
5.1	A kistérség bemutatása	25
5.2	Térségi együttműködések	26
5.2.1	Eger Körzete Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás.....	26
5.2.2	Egri Kistérség Többcélú Társulás	27
5.3	Térségi ellátás helyzete	28
5.3.1	Egészségügy	28
5.3.2	Szociális ellátás	29
5.3.3	Oktatás	29
5.3.4	Kultúra	29
5.3.5	Víz és szennyvíz	29
5.3.6	Egészségügy.....	29
6.	A Hódmezővásárhelyi kistérség – kistérségi kisugárással rendelkező nagyvárosi kistérség	31
6.1	A Hódmezővásárhelyi Többcélú Kistérségi Társulás bemutatása	31
6.2	A többcélú kistérségi társulás szervezeti felépítése a polgármesteri hivatalon belül.....	32
6.3	Feladatellátás	32
6.4	A térségi együttműködés jellemzői	33
6.5	A térségi ellátás helyzete, egyes konkrét térségi feladatok ellátása.....	34
6.5.1	Az ellátás modellje.....	35
6.5.2	Alapellátás	35
6.5.3	Szakellátási Egység:	35
6.5.4	Gazdasági Igazgatóság.....	35
6.5.5	Oktatás	36
6.5.6	Szociális ellátás	39
6.5.7	Az ellátás modellje.....	40

1. A nagyvárosi kistérségek közszolgáltatás feladatok ellátására vonatkozó kérdőívek kiértékelésének eredményei

2008. április hó folyamán a 3 kiválasztott nagyvárosi kistérségben került sor települési önkormányzati és kistérségi, valamint intézményi vezetők kérdőíves megkérdezésére. A kérdőívek alapján összeállított interjúk eredetiben a kutatóhelyen hozzáférhetők. A 3 kistérség feladatellátásának összefoglaló értékelése az alábbiak szerint történt meg:

A kérdőíves megkérdezések alapján a megkérdezett önkormányzati, kistérségi és intézményvezetők az alábbi feladatok kistérségi szintű megoldásáról tettek említést az interjúk során:

1.1 Hódmezővásárhely

- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
- halmozottan hátrányos fiatalok támogató szolgálata
- iskolabusz
- általános iskola
- mozgáskorlátozottak közlekedtetése
- családsegítő szolgálat
- otthoni gyermeksegítő szolgálat
- logopédia
- gyógytestnevelés
- nevelési tanácsadás
- pályaválasztási tanácsadás
- fejlesztőpedagógiai szolgáltatás
- pedagógus továbbképzés
- idősek otthona
- hajléktalan ellátás
- krízis-szálló
- anya-gyermek szálló
- belső ellenőrzés

1.2 Eger

- alapfokú oktatás
- logopédiai szolgálat
- orvosi ügyelet
- gyerekek átmeneti otthona
- családok átmeneti otthona
- belső ellenőrzés
- mozgókönyvtár

1.3 Pécs

- felnőtt- gyermek- és fogorvosi ügyeleti szolgálat

- pedagógiai tanácsadás
- gyermekpszichiátriai intézmény
- laborjárat
- pályaválasztási tanácsadás
- hajléktalan ellátás
- gyermekjóléti szolgálat
- családsegítő szolgálat
- fogyatékosok nappali ellátása
- jelzőrendszer üzemeltetés
- házi segítségnyújtás
- étkeztetés
- családok átmeneti otthona

Bár a felsorolás vélhetően nem teljes körű, az érintettek általi megemlítés arra utal, hogy ezek a feladatok jelentik a kistérségi együttműködés gerincét. Az oktatási és szociális feladatok kistérségi jellegű szervezése mellett megjelenik az egészségügyi, közművelődési, valamint egyéb közigazgatási és infrastrukturális szolgáltatási feladatok ellátása is, de ezek az interjúk során háttérbe szorultak, illetve marginális jellegűek voltak.

1.4 Az együttműködés általános feltétel-rendszere

1.4.1 Általános feltételek

Az 1997. évi területfejlesztési törvény létrejötte előtt döntően az infrastrukturális fejlesztési feladatok vezettek a települési együttműködésekhez. Ebben az időszakban a létrejött társulások önkéntes jellege a közigazgatási határokon átívelő természetes együttműködésre is vezetett, amennyiben a feladat jellege ezt indokolta. (Pl. Eger vonzáskörzetében a gázvezeték építésére alakult, több hullámban létrejött társulás a megyehatárokon is átívelő együttműködésre vezetett.) A Pécsi kistérségben 1990. előtt is létezett településközi együttműködés, intézmény fenntartási céllal. A kezdeti együttműködés során nyert kedvező tapasztalatok az 1997. évi területfejlesztési törvény alapján létrehozott települési együttműködési keretek (társulási munkaszervezetek) segítségével a közös feladatellátás kiterjesztését is eredményezte. (Eger környéki orvosi ügyelet) Intézményi keretek hiányában is megvalósultak korábban együttműködések, ebben az esetben a közösen megvalósított feladatok ellátására szerződés alapján vállalkoztak a részvevő önkormányzatok. (Hódmezővásárhelyi kistérség) A települések természetes vonzáskörzetéhez igazodóan főként fejlesztési koordinációra alakultak meg társulások (Vásárhely és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulat), vagy speciális ágazati feladatokra. (Pécsi kistérség oktatási turisztikai együttműködés) A Pécsi kistérségben

2003. évben alakult 68 település részvételével kistérségi társulás az 1997. évi területfejlesztési törvény alapján. Egyes európai integrációs követelmények is önkormányzati társulások létrehozását igényelték (Szentlőrinc-Orfű SAPARD programhoz kapcsolódóan)

A 2004. évi törvényi keretek változása, mely a többcélú kistérségi társulások létrehozását preferálta, nem járt minden esetben a korábbi önkéntes társulási formák felszámolásával (Eger és vonzáskörzete), ami ezek kölcsönös előnyeire enged következtetni. Máshol az önkéntes társulás megszűnt, illetve feladatait a többcélú kistérségi társulás vette át. (Hódmezővásárhelyi kistérség) Ebben az időszakban az együttműködési lehetőségek tovább szélesedtek, oktatási, egészségügyi, szociális, belső ellenőrzési területekre terjedtek ki. A kötelezően felvállalható feladatokon kívül egyéb, önként vállalt feladatok ellátására is felhasználják a szervezeti kereteket. (Hódmezővásárhelyi kistérség) A kistérségi munkaszervezet önkormányzati apparátusba történő integrálása racionális, de növelheti a konfliktusforrást a kistérség székhely és egyéb települései között. (Hódmezővásárhelyi kistérség)

1.4.2 Demográfiai problémák

A lakosság szám mindenütt jellemző csökkenése nem jelenti a feladatok mennyiségének általános csökkenését. A kedvező demográfiai helyzet esetenként más típusú problémákat generál. Relatív alacsony átlagéletkorú, főként romák által lakott városrészben rohamosan növekedik a hátrányos helyzetű, ellátást igénylő gyerekek száma. A demográfiai problémák pedig nagyrészt a gyerekvállalást segítő intézményrendszer korábbi leépítésére, illetve rendelkezésre állásának hiányára vezethető vissza. (Pécsi kistérség)

A nagyvárosi agglomerációs térségekben a népességszám növekedése is jellemző lehet, de ez együtt jár az agglomerációs térségen kívüli települések népességcsökkenésével. (Pécsi kistérség)

1.4.3 Pénzügyi problémák

Általánosnak tekinthető a feladat-ellátásra kapott normatívák elégtelensége, melyet többek között az önkormányzati források terhére pótolnak. Külön gond az agglomerációs szerepkört ellátó nagyvárosok alulfinanszírozottsága, melyet tetézik a fejkvóta nélküli szolgáltatás igénybevétele. (Pécsi kistérség) Az automatikus forrásbiztosítás reálértékének évek óta tartó csökkenése mellett tapasztalható a pályázati források folyamatos növekedése, ami a pénzügyi feltételek fenntarthatóságához járul hozzá.

1.4.4 Fejlesztési együttműködések

Az 1996 előtti időszakban a közösen lebonyolított infrastrukturális fejlesztések jelentették a települési együttműködés fő területét. 2004. évtől a többcélú kistérségi társulások keretében jelentős oktatási, egészségügyi, szociális fejlesztések is megvalósultak.

Nehezíti az együttműködést fejlesztési területen, ha a részvevő települések fejlesztési prioritásai lényegesen eltérnek egymástól (Hódmezővásárhelyi kistérség), bár itt is megvalósultak olyan fejlesztések, melyek közös érdekeket szolgálnak (kerékpárút).

1.4.5 Általános együttműködési tapasztalatok

A többcélú kistérségi társulásokat létrehozó jogszabályi háttér a részvevők tapasztalatai szerint nem ösztönzi megfelelően a kistérségi gondolkodásmódot. A konkrét együttműködési nehézségek vonatkozásában azonban az egyes kistérségekben ellentmondásosan nyilatkoztak a részvevők. Míg Eger kistérségben a kialakított döntési rendszer hibáját abban látják, hogy az együttműködésben részvevők szavazati aránya független a képviselt lakosság számától, addig Hódmezővásárhely esetében a gondot épp az jelenti, hogy a lakosságszám alapján kialakított döntési rendszer privilegizált helyzetbe hozza a kistérségi székhely nagyvárost, vétójogot adva a döntésekben az 52%-os szavazati súllyal.

A kistérségi feladatellátás a kis súllyal rendelkező települések számára átláthatatlanná teszi a pénzügyi feltételrendszert, kiszolgáltatottság érzését erősíti, különösen a korábban teljes körű önálló feladatellátással rendelkező települések számára. (Hódmezővásárhelyi kistérség)

Gondot okoz a kistérségek önállósága, melyet a polgármesteri beosztás főállásban történő ellátási lehetősége is éltet (Hódmezővásárhelyi kistérség) Más esetben ezt „megélhetési önkormányzatiságnak” nevezték el (Pécsi kistérség) Ez nemcsak az önkormányzati tisztségviselők ragaszkodását jelzi a kistérségekben a fizetett önkormányzati választott tisztséghez, hanem az önálló önkormányzati intézmények foglalkoztatási hatását is jelenti, ami egy kistérségi koncentráció esetén esetleg megszűnhet.

Igényként fogalmazódott meg a politika kiszorításának igénye az együttműködési problémák kezelésében. (Hódmezővásárhely)

Az együttműködési problémákat esetenként több évtizedes települési rivalizálás és elmérgesedett személyi viszonyok is okozzák, melyeknek helyi feloldására nincs esély, központi beavatkozás lenne szükséges. (Hódmezővásárhelyi kistérség)

Hiányolják az állami irányítás szolgáltató jellegét, 2006. óta a szakemberek távozása miatt a minisztérium tanácsadó, orientáló szerepét nem tudja ellátni. A törvényi keretek változékonysága is táplálja a bizonytalanságot. (Pécsi kistérség)

A kistérségi szintű feladatellátás egyes esetekben nem járna a költségek csökkenésével, hanem többletköltségeket generálna, ami miatt nem is valósul meg teljes körűen, mivel egyes települések nem csatlakoznak. (Hódmezővásárhelyi kistérség belső ellenőrzési feladatok)

2. Az együttműködés egyes konkrét szakterületeken

2.1 Alapfokú oktatás

2.1.1 Ellátottak attitűdje, demográfiai hatások

A demográfiai hatások jelentkeznek az alapfokú oktatás területén. Ezek a demográfiai problémák azonban jótékony hatásúak voltak a kistérségi együttműködés szorosabbra fűzése terén. A több apró település együttműködésén alapuló Egri kistérség keretében a székhelytelepülés iskoláihoz történő tagiskolai integráció, esetleg több székhelykörnyéki település iskolai integrációja jelentette a megoldást. Hódmezővásárhely kistérségben a települési rivalizálás színterévé vált az alapfokú iskolai feladat-ellátás. A székhelyközségben működő kistérségi fenntartású iskola egyelőre lényegében a székhelytelepülés igényeit látja el, míg a székhelykörnyéki települések beiskolázási gondokkal küzdő iskolái esetenként a székhelyközségből is fogadnak tanulókat. Egyes településeken az iskolafenntartás érdekében más településekről telepítenek sokgyermekes családokat, ami a hagyományos települési közösség szétzilálásához, szociális, vagy egyéb (bűnözés elszaporodása) problémákhoz vezet

2.1.2 A szolgáltatás feltételrendszere, kapacitáskihasználtság

Az alapfokú oktatásban a kapacitásfelesleg jellemző, mely döntően demográfiai okokra vezethető vissza, míg a speciális oktatás keretében inkább a kapacitás szűkösség jelentkezik.

A szolgáltatások kihasználtsága terén kapacitásgondok mutatkoznak logopédiai, gyógypedagógiai területen (Eger), egyes új fejlesztések esetén azonban más térségekből származó ellátottak felvételére is lehetőség van, ami a kapacitáskihasználtság túlméretezettségére, vagy felfutási problémákra utal (Hódmezővásárhely)

A kapacitás-kihasználtsági problémák miatt néhány településen iskolabezárásokra, illetve integrációra került sor. Ez egyaránt indulhat a székhelytelepülésről, vagy az intézményét fenntartani képtelen településekről is. (Pécsi kistérség) Egy településen belül is jelentkezhet a kapacitáshiány és a -többlet, s ezen a kistérségi integráció sem segít. (Az agglomerációból bejáró diákok nem a kapacitáskihasználtsággal küzdő külvárosi iskolákba törekednek Pécssett) Bár az integráció az Egri kistérségben az óvodai feladat-ellátás keretében is szükséges volt, a települések a helyi óvoda felszámolására nem kényszerültek.

A kistérségi együttműködés fejlődése intézményi átalakulásokat hozott magával, melyet a racionális feladat-szervezés szolgálatába állítanak. Hódmezővásárhely kistérségben a gyógypedagógiai általános iskolába integrálódott a nevelési tanácsadás, illetve számos speciális fejlesztés. A centralizált feladat-ellátás nem jelent feltétlenül centralizált feladatellátást. Hódmezővásárhely kistérségben a települési igényeket külön felmérték, a szolgáltatások nyújtására szerződést kötöttek, egyes szolgáltatásokat nemcsak az intézményi központban biztosítják, hanem megfelelő igény esetén a nem székhely települések helyszínén. Ez a megoldás kétségtelenül növeli a kistérségi együttműködés elfogadottságát.

A kistérségi feladatellátás a kapacitások ésszerű kihasználásához is hozzájárulhat. (A Hódmezővásárhelyi kistérség kistérségi fenntartású általános iskolájának két tagintézményébe a beiskolázás az optimális osztálylétszám biztosításának megfelelően történik)

2.1.3 Pénzügyi feltételek

A feladat-ellátás pénzügyi háttere összetett, a finanszírozásban állami normatíva, önkormányzati hozzájárulás és egyéb források egyaránt szerepet játszanak. (Gyógypedagógiai oktatásban résztvevők utaztatása társadalombiztosítási normatíva terhére) Az alapfokú iskolai szolgáltatás alulfinanszírozottság a legnagyobb mértékű, egyéb szolgáltatásoknál ez nem ilyen mértékű. (Pécsi kistérség) A pénzügyi keretek tágításához a többcélú kistérségi társulás annyiban járul hozzá, hogy a hazai és európai uniós pályázatok figyelését és pályázati munkáját átvállalják, amire települési keretek között legfeljebb a székhelytelepülés esetében lehetne rendszeres és szervezett lehetőséget teremteni. A pályázatokban részvétel esetenként a részvevő települések önkormányzatán keresztül történik. (Hódmezővásárhelyi kistérség)

A társulások számára biztosított magasabb normatíva ösztönzi a kistérségi keretek közötti feladatellátást. Ebben az esetben kedvezőbb feltételek között végezhető a hátrányos helyzetűek felzárkóztatása és integrációja is. (Hódmezővásárhelyi kistérség) Egyes területeken a finanszírozási

feltételek miatt csak az igények egy részét lehetséges kielégíteni (Egri kistérség logopédiai és gyógypedagógiai szolgáltatás, Hódmezővásárhelyi kistérség speciális fejlesztési feladatok)

A kistérségnek és a részvevő településeknek a normatíva által nem fedezett költségek megosztására vonatkozóan megállapodást kell kötniük, az intézmények ennek hiányában bizonytalan finanszírozási háttérrel is folytatják tevékenységüket. (Hódmezővásárhelyi kistérség) A jelentkező pénzügyi gondok, alulfinanszírozottság kapacitáshiány formájában csapódnak ki. (Pécsi kistérség tehetséggondozás)

Az alap-normatíva csökkenése miatt végképp lehetetlen a fejlesztések finanszírozása. (Pécsi kistérség)

2.1.4 Az együttműködés kihívásai

A települések együttműködési viszonyai jelentős eltéréseket mutatnak az egyes nagyvárosi kistérségekben. A Egri kistérségben jó együttműködésről számoltak be a részvevők, Hódmezővásárhelyi kistérségben a településeket rivalizálás jellemzi. Az alapfokú oktatás területén jelentős társadalmi értéknek tekintik a település önálló iskolájának megtartását, s az ennek megőrzését preferáló közösségek képviselői pozitív példákra hivatkozhatnak. A fő érv a diákok utaztatásával kapcsolatos időráfordítás és ennek költségigénye. Hódmezővásárhely kistérségben az egyik érintett közösség a Csongrád megyei közgyűlés támogató gyakorlatát emeli ki a székhelytelepülés törekvésével szemben. Feltehetőleg ezen a területen a politikai hovatartozás sem döntő, hiszen a székhelyközség oktatási integrációt támogató polgármestere annak a politikai pártnak a képviselője, amely a települési oktatás megőrzését tekinti követendő társadalmi célnak.

A problémák gyökereként, illetve a megoldás lehetséges forrásaként a szabad iskolaválasztás jogának korlátozását nevezik meg a részvevők, vagy legalábbis a pénzügyi feltételrendszernek az iskolaválasztási döntésekhez való igazítását jelölik meg lehetőségként. (Pécsi kistérség)

A közoktatás állami felügyeletének hiányát (minőség-ellenőrzés) a kistérségi integráció akadályának tekintik. (Pécsi kistérség)

2.2 Szociális ellátás

2.2.1 Az ellátottak attitűdje, demográfiai hatások

A gyermek- és családvédelmi területen a demográfiai hatások csak áttételesen jelentkeznek, hiszen a csökkenő gyermeklétszám mellett is növekvő igény van a gyermek- és családvédelmi szolgáltatásokra, ami a foglalkoztatási, jövedelmi problémák halmozódására utal.

Az európai uniós forrásokból megvalósuló fejlesztések színvonala lényegesen meghaladja az átlagos magyarországi színvonalat, ami az igénybevételt bizonyára ösztönzi, bár az igénybevételi kör pl. a halmozottan hátrányos gyermekeken keresztül adott. (Hódmezővásárhelyi kistérség Csodaház napköziben megvalósult hidroterápiás szoba, fényterápiás szoba, sóbarlang stb.)

2.2.2 Kapacitáskihasználtság

A kapacitások kihasználtsága általában megfelelő az Egri kistérségben a gyermekek és családok átmeneti otthonában. A maximálisan egy évig terjedő elhelyezési lehetőség nem feltétlenül jelent zsúfoltsági problémát, hanem az ellátás hangsúlyozottan ideiglenes jellegére vezethető vissza, hiszen különösen gyermekek esetében a családtól való éven túli elszakítás feltehetőleg több kárt okoz, mint amennyi előnnyel jár. A szaporodó szociális gondok azonban a kapacitásgondok későbbi felmerülését is eredményezheti, ami esetleg átmenetileg kezelhető az elhelyezés maximális időtartamának csökkentésével is.

A Hódmezővásárhelyi kistérségben az intézményi integráció megvalósult a gyermekjóléti és családsegítő szolgáltatás keretében, ahol a Kapcsolat Központ látja el ezeket a feladatokat a kistérségben. A központ kihasználtsága teljesnek tekinthető. Gondot jelent, hogy a 18 év feletti halmozottan hátrányos helyzetű személyek ellátása megoldatlan a kistérségben.

Részben a lakosság előregedésével és elszegényedésével kapcsolatos kapacitás-gondok jelentkeznek az idősellátás területén, ahol az alulfinanszírozott ellátás iránti igény is meghaladja a kapacitásokat. (Pécsi kistérség)

Egyes szolgáltatások kapacitásgondjai azért jelentkeznek, mert egyéb közszolgáltatások nem kellő mértékben vannak jelen. (Pécsi kistérségben a családok átmeneti otthonának kapacitáshiánya arra vezethető vissza, hogy a szociális bérlakásokat nagymértékben felszámolták, illetve nincs új építés)

Egyes ellátási területek teljesen megoldatlanok (Pécsi kistérség szenvedélybetegek ellátása)

2.2.3 Pénzügyi feltételek

Az Egri kistérség gyermekek és családok áthelyezésének pénzügyi fedezetét a többcélú kistérségi társaság biztosítja.

A Hódmezővásárhelyi kistérségben jelentős összegű EU pályázati forrásból valósítottak meg fejlesztést, mely a 18 éven aluli halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok nappali foglalkoztatását és ellátását vállalja fel.

2.2.4 Az együttműködés problémái

A települések együttműködési viszonyai jelentős eltéréseket mutatnak az egyes nagyvárosi kistérségekben. Az Egeri kistérségben jó együttműködésről számoltak be a résztvevők, Hódmezővásárhelyi kistérségben a településeket rivalizálás jellemzi.

A szolgáltatások megszervezésében és működtetésében szerepet vállalnak a civil szervezetek is. (Pécsi kistérség)

2.3 Kulturális szolgáltatás

2.3.1 Az ellátottak attitűdje, demográfiai hatások

Az Egeri kistérségben mozgókönyvtár szolgáltatásban 17 település vesz részt, melyet a székhelyközpont könyvtára gesztorál, a többcélú kistérségi társulással együttműködésben. A kistérség előregedésének ténye és a szolgáltatás igénybevétele közötti összefüggés léte nem jelenik meg az interjúban.

Amennyiben a kistérségi feladatellátás konfliktusforrás a települések között, ott a kulturális-közművelődési feladatellátás érthetően háttérbe szorul az egyéb együttműködési területek mellett. A települések azonban érzik ezen a területen is az összefogás kényszerét, ezért a helyzetfelmérés már folyamatban van. (Hódmezővásárhelyi kistérség közművelődési helyzetértékelés)

2.3.2 Szolgáltatási feltételek

A kapacitások kihasználtsága jónak mondható az Egeri kistérségben, ahol a szolgáltatást az illetékes keresettnek ítéli meg.

2.3.3 Pénzügyi feltétel

Az Egeri kistérségben a szolgáltatás pénzügyi fedezetét állami normatíva terhére biztosítja a gesztor intézmény.

A Pécsi kistérségben falunapok szervezésével próbálják a települési identitást fejleszteni, de az ingyenesség miatt ezeknek a rendezvényeknek az értékeltsége alacsony szintű.

2.4 Egyéb közszolgáltatások, infrastruktúra

Az Egri kistérségben kistérségi együttműködést meghaladó hatókörrel működik, hiszen a megyei vízmű 90 Heves megyei, valamint 1–1 Pest és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei települést lát el ivóvízzel.

A Pécsi kistérségben hasonló szervezeti keretekben működnek, bár vízi közmű hálózat egy részét az önkormányzat nem adta az üzemeltető tulajdonába. Pécsen a tűzoltóság lényegében a kistérség területére kiterjedő hatáskörrel működik.

2.4.1 Szolgáltatási feltételek

Az Egri kistérségben a megyei vízmű 5 üzemegységének egyike biztosítja az ellátást, 100%-os vezetékes ivóvíz és 60%-os szennyvíz ellátottsági szinttel.

2.4.2 Pénzügyi feltételek

Az Egri kistérség vízellátásának pénzügyi feltételeit az igénybevevők a szolgáltatási díj megfizetésével biztosítják. A tervezett fejlesztésekhez európai uniós források állnak majd rendelkezésre.

Pécsi kistérségben a tűzoltóság pénzügyi fedezetét a város (elhelyezés) és az állami normatíva (szakmai feladat-ellátás) együttesen biztosítja. Ezen kívül a vis maior pályázati lehetőség keretében jutnak a katasztrófavédelem keretében a tényleges igénybevétellel kapcsolatos forrásokhoz.

2.4.3 Az együttműködés kihívásai

A megyei vízmű gazdasági társaságként 83 települési önkormányzat tulajdonában áll. Tekintettel arra, hogy a gazdasági társaságokban az igazgatóságon és felügyelő-bizottságon keresztül a tulajdonosok korlátozás nélkül képviselhetik érdekeiket, ezért az együttműködés feltételrendszere adott. A megyei vízmű igazgatója az együttműködést problémamentesnek ítéli.

3. A nagyvárosi kistérségek közszolgáltatásaira vonatkozó kérdőíves megkérdezések általánosítható tapasztalatai

Az 1990. évet követően megszerzett települési önkormányzatiságot az érintett települések nem kívánják feladni, ezért óvatossággal közelítenek a kistérségi feladat-ellátás lehetőségéhez, mivel ebben az önállóság elvesztési lehetőségének trójai falovát látják. Ezt Schneider–Vigvári (2008) tanulmánya a következőképpen fogalmazza meg: „A mai többcélú kistérségi társulások súlyos belső ellentmondása, hogy a közigazgatási, közfeladat-ellátási és település-, térségfejlesztési feladatokat egy szervezeti keretbe igyekezett „gyömöszölni”. A többcélú társulásokat a területfejlesztés és bizonyos feladatok optimális szervezeti keretének, de nem az önkormányzatiság alapegységének tekintjük.”¹ Ennek megfelelően nehéz helyzetben van a feladat-ellátás racionális kereteit kijelölni kívánó központi kormányzat, különösen, ha az illetékes minisztériumok koordináló és tanácsadó tekintélye is megingani látszik a központi államigazgatás utóbbi időkben tapasztalható leépítése során.

Meg kell találni azokat az együttműködési kereteket, amelyek a részvevő önkormányzatok számára megfelelő biztonságot nyújt speciális érdekeik érvényesítésére, illetve az együttműködésből eredő előnyök és hátrányok méltányos kiegyenlítésére. Ebben valószínűleg az egyes nagyvárosi kistérségi típusok esetében eltérő megoldásokat kell találni. A természetes agglomerációs területtel rendelkező aprófalvas térség helyzete eltér a kistérségi székhellyel rivalizáló kistérségi települések együttesétől.

A helyzetet csak nehezíti, ha a racionális feladat-ellátási keretek pénzügyi kereteinek biztosítása a központi források szűkössége miatt lehetetlenül el. Ebben az esetben az intézmények működtetéséért felelős önkormányzatok, illetve kistérségek felelőssége a pótlólagos források biztosítása. Csekély vigasz, s általában nem napi működési feltételeket javító tény, hogy a hiányzó források egy része pályázati keretek között elérhető, ennek folyamatos figyelése és pályáztatása önálló apparátus fenntartását teszi szükségessé, ami kétségtelenül kedvezőbb feltételek között megy végbe kistérségi, mint önkormányzati keretek között. A szükséges fejlesztéseknek ma már egyedüli fedezetét jelenti a hazai és uniós pályázati forrás, esetleges alapítványi támogatás. Alkalmadtán a civil szférával való együttműködés is szükséges a feladatellátáshoz.

Az együttműködés számos akadálya ellenére is utat tör a racionális intézményi működtetés a kistérségi keretek között. Erre utal, hogy a többcélú kistérségi társulások keretében számos önként

¹ Vigvári-Schneider: 22. o.

vállalt feladatot is ellátnak, bár néhol az alapfeladatok ellátása érdekében való összefogás is nehézkes. Az alapfokú oktatás, a szociális ellátás keretében számos pozitív kezdeményezés bukkan fel, az infrastruktúra üzemeltetés keretében a hálózati jellegből, vagy a speciális jellegből adódóan az együttműködési kényszer adott. (vízművek, tűzoltóság, katasztrófavédelem) Ezen a területeken adott esetben a megyei, vagy regionális jellegű összefogás sem ütközik nehézségekbe, ami bizonyos optimizmusra ad okot a jövőt illetően. Tekintettel arra, hogy ezen a területeken ugyanazok az önkormányzatok mutatnak készséget az együttműködésre, melyek egyéb esetben torzszalkodnak, arra lehet következtetni, hogy ésszerű indokkal az együttműködés egyéb területekre is kiterjeszhető.

A demográfiai problémák a kistérségi ellátórendszer működtetésére nem fejtenek ki egyértelmű negatív, illetve pozitív hatást. A népesség fogyása tehermentesítheti is a kapacitásgondokkal küzdő intézményeket. A népesség előregedése ugyan kapacitásfelesleget hoz létre az oktatási rendszerben, de növeli az igényt az egészségügyi és szociális területen. A demográfiai problémák esetenként oldhatók a gyermekjóléti ellátások színvonalának emelésével. Aggasztó jel viszont, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok körében egyre nagyobb igény mutatkozik gyógypedagógiai, nevelési tanácsadásra, növekszik a halmozottan sérült gyermekek, ellátásra szoruló fiatal felnőttek aránya, ami a nemzet demográfiai erejének csökkenése mellett az egészségi állapot romlására is visszavezethető, ami a későbbi gazdasági fejlődés gátjának minősülő tényezőként is értékelhető.

4. Pécsi kistérség² - regionális kisugárással rendelkező nagyvárosi kistérség

4.1 Az együttműködés általános feltétel-rendszere, ennek alakulása

A kistérségek rendszere – amennyiben elismerünk valamiféle kontinuitást a járások, járási hivatalok, városkörnyékek és a tervezési statisztikai kistérségek között – történelmi kategóriának számít. Bár a kistérségek „de jure” nem régóta (2004. évtől) léteznek azonban, mint a társadalmi – gazdasági folyamatok területi alakulásának statisztikai megfigyelési egységeit, valós létezésüket, gazdasági és földrajzi, valós vonzáskörzeti és ellátási egység jellegüket azelőtt sem vonta kétségbe senki sem.

A nagyvárosok ebben a rendszerben mindig is (és jelenleg egyre inkább) kulcsszerepet töltek be. Úgy is, mint járási székhelyek, városkörnyéki központok, területfejlesztési térségközpontok, közszolgáltatási ellátó központok stb.

A jelenlegi kistérségi rendszer kialakulásához vezető események, intézkedés sorozatok – az előkészítő, megalapozó elméleti munkát is beleértve – rendkívül rövid idő alatt következtek be. Ezt a megállapítást arra alapozhatjuk, hogy alig néhány év telt el azóta, hogy a Belügyminisztérium közzétette „A helyi kormányzati rendszer fejlesztésének fő irányai” című dokumentumot, illetve azóta, hogy meghirdette a közigazgatás korszerűsítésének programját (amely IDEA néven vált közzismertté).

A kistérségi rendszer kialakításának elméleti megalapozását számos dokumentum és szakmai publikáció szolgálta, azonban a szakmai tudományos előkészítő tevékenység kiemelkedő szakaszát a közigazgatás korszerűsítésére irányuló kormányprogram jelentette.

E program keretében kerültek meghatározásra a komplex kistérségi modell főbb elemei.

A program lényeges célkitűzése volt – egyebek között – az EU statisztikai nomenklatúrájának megfelelő úgynevezett területi nomenklatúra szinteknek a kialakítása, köztük a LAU1 szint, a kistérségek létrehozása. A komplex kistérségek kialakítása a közszolgáltatási, államigazgatási és területfejlesztési funkciók koordinálásával és egyesítésével elősegíti a széttagolt településszerkezet hatékonyságának javítását. Ezáltal érhető el, többek között, a közszolgáltatások színvonalának emelése valamint e közszolgáltatásokhoz való hozzájutás egyenlő esélyei, függetlenül attól, hogy az állampolgár mekkora településen él.

A települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló törvény, amely az önkormányzati közszolgáltatások színvonalának összehangolt és kiegyenlített emelése érdekében került megalkotásra, legitimitást adott az önkormányzati önkéntes többcélú kistérségi társulásoknak s egyúttal lehatárolta az ország kistérségeit. Ezzel megtörtént a korábban statisztikai megfigyelési egységként kialakított kistérségek közszolgáltatási, területfejlesztési területi egységként való

² 2008. március 30. és április 2. közötti helyszíni interjúk tapasztalatai alapján

törvényesítése, illetve a kistérségek területén létrejövő önkormányzati önkéntes társulások létrehozásának és működtetésének szabályozása.

A társulások működőképességének biztosítása szempontjából nagyon fontos garanciális eleme a törvénynek az, hogy a központi költségvetés ösztönző támogatást nyújt a legfontosabb önkormányzati közszolgáltatások közös biztosítása esetén. Ennek jogi feltételeit korábban kormányrendeletek szabályozták, jelenleg az éves költségvetési törvények foglalják magukba.

A tartósan vállalt, a mind szélesebb körű közös feladatellátást a társulási megállapodás garantálja, amely feltétele az első évben pályázat útján elnyerhető kormányzati támogatásoknak, a következő évben pedig a kiegészítő normatív támogatások megállapításának.

A kistérségek létrehozása jogi és ösztönző szabályozási feltételeinek kialakításával az országban első alkalommal 168 kistérség került meghatározásra, amelynek túlnyomó többségében a megalakultak az önkormányzati többcélú kistérségi társulások is. Jelenleg a kistérségek száma – az Országgyűlés 2007 szeptemberében elfogadott törvénymódosítása értelmében – 174 kistérség, amelyeknek teljes körében megalakultak az önkormányzati többcélú társulások, illetve a területfejlesztési tanácsok.

A kistérségi társulások országosan 2004. évben 7 milliárd forint ösztönző támogatás elnyerésre pályázhattak a közösen ellátott közfeladatokat fedezetének biztosítására. 2005. évben már a támogatások – amelyek összege 9 milliárd forint – normatív módon illetik meg őket.

2008. évben a normatív támogatások összege már meghaladja a 28 milliárd forintot.

A legnagyobb mértékben támogatott, közösen ellátott feladatnak a közoktatási, szociális és gyermekjóléti valamint a közművelődési feladatok számítanak.

A kistérségi szabályozás eddig megalkotott jogszabályaiban fellelhetők ugyan pozitív elemek a nagyvárosi kistérség szempontjából, azonban lényegesen elmaradnak azokról az elvárásoktól, amelyeket az előzetes szakmai megalapozó vélemények tartalmaztak.

A nagyvárosi kistérség sajátosságait feltáró IDEA tanulmányok által kiváltott visszhangok, értékelések és az e tárgykörben megtartott fórumokon elhangzott vélemények egyaránt egybecsengő módon állapították meg, hogy a szabályozás kialakítása során a nagyvárosi kistérségre megkülönböztetett figyelmet kell fordítani

A nagyvárosi agglomeráció kérdését alaposabb elemzés tárgyává kell tenni, megállapították, hogy vizsgálni szükséges a „nagyvárosi kistérség” viszonyát, munkamegosztásának területeit a „kisvárosi kistérségekkel” feltárva ezáltal a kistérségek közötti „horizontális dimenzió” jellemzőit.

Ugyancsak megfogalmazódott a „kistérségi normatíva” kialakításának szükségessége a térségi ellátások finanszírozásának elősegítése érdekében, valamint a nagyvárosok esetében tapasztalható „spill over” hatás negatív következményeinek ellentételezésére.

Markáns vélemények alakultak ki a finanszírozás egyéb területeivel kapcsolatban is, azonban mindenképp először a nagyvárosoktól elvárt, illetve a kistérség többi településével közösen ellátott feladat struktúra meghatározása szükséges.

A kistérségi rendszer kialakítása stádiumában meghatározó azon térségi feladatok köre, amelyeket a nagyváros (és a többi kistérség központ) maga lát el a kistérség lakossága számára, s egyelőre még kisebb azon közszolgáltatások köre, amelyet a város társulásban lát el a térségével.

Ennek, számos oka közül, a rendelkezésre álló kihasználatlan városi kapacitások, valamint az ellátási színvonal városi vonzóereje említendő.

Ez a körülmény még inkább előtérbe állítja a finanszírozás kérdését, ugyanis a város által nyújtott szolgáltatásokat a valós költségeiken kell megtéríteni a városi ellátórendszer számára. (A valós költségekbe nem csupán az állami normatívát és az általuk nem fedezett, jelenleg figyelembe vehető tényleges kiadásokat, hanem a jelenleg még el nem számolható amortizációs kiadásokat is bele kell számítani). Tekintettel arra, hogy a társulásban történő közös feladatellátás önkéntes alapon történhet, azt minden esetben a társulás tagjainak érdekeivel összhangban – pl. ráfizetés mentesen! – lehet csak végezni, emiatt „kiegészítő normatíva” nélkül a nagyvárostól nem várható el, hogy egyéb saját eszközeit felhasználva működtesse a térségi ellátást biztosító kapacitásait.

Felvetődött a nagyvárosok differenciált funkciójának (települési, agglomerációs központi, kistérség-központi, régió-központi, országos és nemzetközi jelentőségű funkciókat ellátó tényező) kezelésére irányuló igény és szükségesség.

Sajátosan egybecsengő vélemények helyeselték a nagyvárosok szerepének kiterjesztését a „post-megyei” helyzetben, mint logikus megoldást a megyei funkciók oldalirányú mozgatására. (Igaz ezzel kapcsolatban más főleg nosztalgikus jellegű és a politikai realitásokat is figyelembe vevő – ellenvélemények is megfogalmazódtak.)

A nagyvárosok funkciói a fenti megközelítések alapján akár úgy is meghatározható, hogy azok egyszerre a NUTS2, NUTS3, LAU2 funkciókat egyaránt magukba foglalják.

A társulási törvény a fenti elvárásokkal szemben csupán formális, illetve potenciális megkülönböztetéseket tartalmaz a nagyvárosok számára. Kiemelve például a társulási tanács szavazatainak elosztását, a tagok költségvetési hozzájárulása, vagy a települések népességének arányában is meg lehet állapítani, tehát elvileg a nagyváros polgármestere megkülönböztetett szerepet is kaphat a többi taghoz képest, amennyiben el tudja fogadtatni ezt a szándékát a többi taggal.

A területfejlesztési törvény módosításával létrejövő kistérségi fejlesztési tanács szabályozásában már lényegesen több „pozitív diszkriminációt” kapott a nagyvárosi (megyei jogú városi) kistérség polgármestere. Ezzel kapcsolatban azonban a fő probléma abból adódik, hogy a társulási tanács és a területfejlesztési tanács működési feltételeiben eltérések vannak, amely főleg akkor okoz gondot, ha a két gremium azonos (a társulás teljes lefedettsége esetén).

Ugyancsak megoldatlan kérdésnek minősül a nagyvárosi kistérségek szempontjából az, hogy az önkéntes társulás közösen ellátandó feladatai, együttműködési területei egységesen (uniformizáltan és taxatív) kerültek törvénybe foglalva. (tizennyolc különböző feladat lett kijelölve.) Ez korlátok között tartja az összes kistérség együttműködésének területeit is, de valójában a nagyvárosi agglomeráció területén kialakult sokkal több színű már létező és új igények által kívánatos együttműködést is gátolja.

E tekintetben a kormányzati szervek közötti összhang hiánya is tetten érhető, mivel olyan területeken való kistérségi együttműködést is ösztönző – pályázati úton – a kormányzat, amely a törvény taxatív felsorolásában nem szerepel. (Ilyen például a közös kistérségi közbiztonsági és bűnmegelőzési feladatok ellátása.)

A szűk és behatárolt körű közös feladatellátás meghatározásán túlmenően a nagyvárosok szempontjából a differenciálatlan uniformizált lehatárolás jelenti a további problémát.

Ha elfogadjuk azt az evidenciát, hogy a városok nagyságrendjét (és hierarchiáját) alapvetően a lakosságuk és a térségük lakossága számára nyújtott szolgáltatások sokszínűsége, azaz mennyisége és minősége határozza meg, akkor ezt a differenciáltságot a közös feladatellátásban is el kell ismerni. Természetesen minden kifogásra, érdemi válasz helyett fel lehet említeni, hogy itt önkéntes feladatvállalásról van szó, s ez felveti a kötelező társuláshoz köthető kötelező feladatellátás hiányának a kérdését. Azonban éppen az a körülmény, hogy a feladatok lehatárolása nem jár együtt azok kötelező ellátásával, pénzügyi kötelezettségek nélküli szabadságot nyújthatott volna tágabb és differenciáltabb önkéntes feladatvállalásban. A kötelező feladatvégzéshez, köztudomású kötelező fedezetbiztosítás is jár, ha azt akarjuk, hogy meg is valósuljanak az előírt feladatok.

A nagyvárosoknak, mint kistérségi központoknak (illetve, agglomerációs központoknak, megye- és régióközpontoknak) természetesen nem az a fő problémájuk, hogy nem foglalhatják írásba (önkéntes társulási megállapodásba) a valós együttműködési területeiket a kistérségükkel, agglomerációikkal, megyéikkel, régióikkal, stb., hanem sokkal inkább az a gondjuk, hogy mindezen ténylegesen ellátandó feladataikra nem rendelkeznek elég forrással. Mindaddig, amíg e szerepköreiből származó funkciók ellátásának finanszírozási igényei és a nagyváros forráslehetőségei egyensúlyban vannak, nincs konfliktus a szereplők (nagyváros és térsége) között. Valós dilemma elé akkor kerülnek a nagyvárosok, amikor ez az összhang megbomlik, ilyenkor számvetést kell végezniük, arról, hogy milyen „áldozatot” tudnak hozni a térségük ellátásának biztosítása érdekében, szem előtt tartva a térségi szerepkörük megőrzését (a városok versenyében!) és a város lakosságának jogosan elvárt igényeit. Ezekre a kérdésekre és dilemmákra az önkéntes társulásokra épülő szabályozás nem adott megoldást, de a nagyvárosi modellkísérletnek alaposan alátámasztott indítványt kellene tenni.

Ma Magyarországon egyes közszolgáltatások főleg a szolgáltatásokhoz való hozzáférés területén jelentősek az egyenlőtlenségek. A szolgáltatási rendszerek szerkezete, kapacitása nem követi a növekvő és változó szükségleteket. A települési szerkezet (aprófalvas közigazgatási egységek) miatt különösen hátrányos helyzetbe kerülhetnek egyes térségek. Ezért szükséges a közszolgáltatási feladatok ésszerű ellátásához bizonyos szakterületeken az ellátást újra szervezni. A közszolgáltatás

megújítása leginkább az egészségügy, a szociális ellátás, az oktatás területén jelentős kihívást támaszt az abban résztvevő települések számára.

Ez a felismerés vezette a pécsi kistérség településeit is akkor, amikor a térséghez tartozó 39 település Társulási Megállapodást kötött azért, hogy kellő kormányzati támogatással, közösen eredményesebben tudnak megoldani számos feladatot.

A kistérségi többcélú társulás megalakításának fő elve az volt, hogy a város a vonzáskörzetével összehangoltan a meglévő kapcsolatok elmélyítésével és bővítésével közösen szervezze az ellátási és fejlesztési feladatait. Ugyanakkor semmiképpen nem akar „rátelepedni” a környezetére (vagyis a többi településre)

Ez az alapelv következetesen érvényre jutott megalakulása és működési feltételeinek meghatározása során: a város polgármestere nem kívánt a társulás elnöke lenni, a tagsági díj a lakossági lélekszám alapján lett megállapítva, de a szavazati arányokban semmiféle súlyozás nem történt, (vagyis településenként 1-1 voksal rendelkezik minden tag), a város elhelyezését biztosított a munkaszervezet számára.

A társulás feladatai és céljai sokrétűek, a jelenleg hatályos társulási szerződés, az időközben bekövetkezett módosítások (bővítések) következtében 20 féle közös célt, együttműködési területet foglal magába. Ezek közül 17 feladat egybeesik a törvény által megjelölt területekkel, két feladat pedig azonban túlterjed. A normatív támogatási jogalapot jelentő feladatok mindegyike szerepel a megállapodásban.

A ténylegesen felvállalt célok eltérései a törvényi felsorolástól arra utal, hogy a nagyvárosok együttműködési területei sokkal sokszínűbbek annál, hogy uniformizáltan – a többi kistérség közös feladattal azonos körűen – meg lehetne határozni azokat. E tekintetben a többi nagyvárosi kistérség egymáshoz viszonyítva is feltehetően jelentős eltéréseket mutathat (amelyet egy modellezéssel szintén fel lehetne tárni)

A pécsi kistérség a megyei, és az országos vizsgálatok, értékelések szerint az egyik legfejlettebb kistérség. Dinamikus, urbanizált jellegű, a régióban centrális helyzetű és – elsősorban Pécsnek köszönhetően – majdhogyan minden tekintetben meghatározó jelentőségű a Dél-Dunántúlon. Népessége Baranya megye népességének közel ötven százalékát adja, de a társadalmi-gazdasági fejlődés legtöbb területén ennél nagyobb súllyal van jelen.

A pécsi kistérség helyzete több szempontból speciálisnak mondható. Tagja Pécs Megyei Jogú Város és 38 település. A települések nagy része aprófalú, 1000 fő alatti, illetve sok az 500 fő alatti település. Sokszor nehéz összeegyeztetni a nagyváros és az aprófalvak igényeit, lehetőségeit. Pécs Megyei Jogú Város mindig támogatta elképzeléseit és a város vezetése segítette munkáját, de hangsúlyozta, hogy nem akarja irányítani a társulást.

4.2 Az együttműködés egyes konkrét szakterületeken

4.2.1 Oktatás, kultúra

Az agglomerációban élő lakosság alapfokú és középfokú ellátása a térségközpontban spontán folyamat következtében alakult ki, amelyet a kistérségi társulás ösztönzési rendszere formális keretek közé helyezhet. A többcélú kistérségi társulás, amely az agglomerációt – két települést leszámítva – is magába foglalja, a közös feladat ellátás önkéntes vállalását valósítja meg.

Az alapfokú oktatási feladatok kistérségi szintű megszervezése, a bonyolult feladat, amelyet szemléltet az is, hogy a pécsi ellátó rendszer eddig is biztosította (s jelenleg is biztosítja) a vonzáskör jelentős része számára az alapfokú oktatást (anélkül, hogy bármiféle megállapodásban ezt vállalta volna).

Így például a kistérség általános iskolás korú gyermek lakosságából 1300 fő számára bejáró tanulóként biztosítja az alapfokú oktatást. Ugyanez a helyzet az óvodai nevelés esetében, ahol a 355 fő ellátása a pécsi intézményekben történik.

A fenti számok úgy is bemutatathatók, hogy a pécsi általános iskolákban a tanulók 14%-a, az óvodákban elhelyezett gyermekeknek pedig a 6%-a a pécsi kistérségből ingázik. A városi oktatási rendszer vonzását a kistérségen kívüli falvakra is kiterjeszti, innen további 300 gyerek jár be rendszeresen.

Ezek az összefüggések akkor értelmezhetők a saját jelentőségükön, ha figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy az általános iskolai normatív támogatások (a bejáró normatívával együtt számítva) a tényleges költségek fajlagos összegének 60-70%-át fedezik csupán. Továbbá azt, hogy a város a bejáró általános iskolás gyermekek autóbusz bérletét megvásárolja (amely 1500 Ft/hó/fő-vel számítható).

Mindezek ellenére sem lehet azt állítani, hogy a város „anyagi áldozatként” kezelné többletköltségeket és igyekezne megtéríteni az érintett települések önkormányzataival, mivel ha ez a gyermeklétszám (cca. 1500 fő) hiányozna a „rendszerből” akkor iskolákat kellene bezárni.

A kistérségi kiegészítő normatív támogatás ezt a helyzetet nem tudja kezelni. Mindenesetre elgondolkodtató, hogy az egyik Péccsel határos község – ahonnét 59 tanuló ingázik a városi iskolákba s ezen kívül 153 saját lakosú és 35 „bejáró” tanulója van – címzett támogatási pályázatot nyújt be egy új iskola megépítésére, amelyet a kistérségi társulás támogatásáról biztosít.

4.2.2 Szociális, egészségügy

A kistérségi társulási megállapodás többek között az egészségügyi alapellátás feladatai közül az alapellátási ügyelet, a szociális alapfeladatok közül pedig a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat megszervezését fogalmazta meg.

A Pécsi Kistérség létrejötté, a Társulási Megállapodás megkötése előtt Pécs Megyei Jogú Város a járóbeteg szakellátási intézménye, az Egyesített Egészségügyi Intézmények szervezeti keretén belül

biztosította a felnőtt és gyermek háziorvosi ügyeletet Pécs városában és a városkörnyéki 34 község lakosságának ellátására. A Kistérségi Tanács 2004. november 25.-i ülésén megfogalmazásra került a Pécsi Többcélú Kistérségi Társulás igénye abban, hogy az Egyesített Egészségügyi Intézmények által működtetett, alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátás a Társulás településeinek háziorvosi körzeteire is biztosítsa az ellátást. A gyors szervezőmunka eredményeként nemcsak a Pécsi Kistérség számára, hanem ezen kívül további 10 település csatlakozásával létrejött a térségben az összehangolt hétközi, illetve hétvégi orvosi ügyelet. A felnőtt lakosság részére az ügyelet központ a Lánç utcai rendelőintézetben van, a gyermeklakosság számára pedig a Pécsi Tudományegyetem Orvostudományi és Egészségtudományi Centrum Gyermeklinikáján található. Az Országos Mentőszolgálat Baranya Megyei Szervezetével kialakult együttműködés (szükség esetén a mentőszervezet hozza be a rászorult gyermeket az ügyelet helyszínére vagy mindjárt a megfelelő ellátó intézménybe) költséghatékonyabb működést biztosít az egész rendszer számára.

Az ügyeletet az erre létrejött orvos team biztosítja, melyben részt vesznek ügyeleti beosztás alapján a Kistérség háziorvosai is.

A Pécsi Kistérségben a szociális infrastruktúra fejlesztésének célja: a növekvő és változó szükségleteknek megfelelő, hatékony, mindenki számára elérhető szolgáltatások biztosítása.

Az Együttműködési Megállapodásban megfogalmazottak szerint a társulás vállalta, hogy megszervezi a családsegítő- és gyermekjóléti szolgálatot is a kistérségben és közösen biztosítja az ellátást a települések számára.

Pécs közigazgatási területét körülvevő települések közül már korábban néhányan önállóan létrehozta szociális és gyermekjóléti szolgálatok ellátására központokat, vagy civil szervezetek igénybevételével biztosították az ellátást. Működésük megfelelő szakemberek és az anyagi források hiánya miatt csak formális volt. Ahol megfelelően látják el ezt a feladatot az önkormányzatnak jelentős anyagi segítséget kell nyújtani, ki kell egészíteni az állami normatívát.

Az ellátás közös megszervezéséhez Pécs Megyei Jogú Város fenntartásában működő Esztergár L. Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat vállalta a feladatot (bázisintézmény) a Társulás pedig megteremtette az ehhez szükséges személyi és tárgyi feltételeket.

Az intézménnyel való integrálódás azért is szerencsés, mivel az Esztergár L. Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat, mint Baranya Megyei Gyermekvédelmi Módszertani Intézet szakmailag, módszertani ajánlásaiban, a napi gyakorlatban tudja közvetlenül segíteni a munkát. A tapasztalatok szerint ezen ellátási formához kapcsolódóan olyan szakmai ismeretek és szakmai jártasság áll a rendelkezésre, amely az alapszolgáltatások esetében megfelelő szakmai háttérbizist adhat a szervezett integrációnak.

Az ellátáshoz a Pécsi Kistérség, hat mikrotérségi központot hozott létre melyeknél figyelembe vettük a közlekedési viszonyokat, az elérhetőséget. A személyi feltételek megteremtéséhez természetesen igénybe vettük a kistérségben dolgozó szakembereket is.

A családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok Kistérségi Társulásban történő működtetésük előnyeit a pécsi modell alapján az alábbiakban lehet összefoglalni.

- A Pécsi Többcélú Kistérségben működő, fent említett szolgáltatásokban az Esztergár Lajos Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat, mint bázis intézmény, és mint Baranya Megyei Gyermekvédelmi Módszertani Intézmény a szakmai vezetők közreműködésével garancia arra, hogy a gyermekjóléti szolgálatban is a gyermekeket ellátó egészségügyi és nevelési-oktatási intézményekkel egy összehangolt együttműködés alakuljon ki (esetmegbeszélések, szupervízió minden érintett szakember részvételével, stb.).
- Egységes szakmai elvek alapján biztosítható az ellátás a kistérség minden települése számára.
- A szolgáltatás kialakítása és működtetése kezdetben nagyobb pénzforrást, de rövid idő alatt költség hatékonyvá válik. A tárgyi feltételek biztosításában a párhuzamos fejlesztések megszűnnek.
- A pécsi kistérségben kialakított családsegítő és gyermekjóléti szolgálat a Pécsi Tudomány Egyetem Bölcsészstudományi Kar Szociálpolitikai Tanszék hallgatói számára olyan gyakorlati terepet nyújt, amelyben a kistelepüléseken előforduló szakmai kihívásokkal is találkozhatnak az ifjú szakemberek.

Ma már látják a különbséget a kistelepülések, mit jelent önkéntesen a kötelező feladatokra társulni. Maga az önkormányzati törvény meghatároz társulási formákat, de a társulási szabadság alkotmányos elvének érvényesítése végett hangsúlyozza, hogy az általa meghatározottakon kívül a társulásoknak más formái is lehetnek, amelyeket az önkormányzatok alakítanak ki. A társulásról, a megállapodás tartalmáról az érintett önkormányzatok szabad, önkéntes elhatározással döntenek. A megfogalmazás gyakorlati üzenete az, hogy kimaradni nem lehet belőle.

A Pécsi Többcélú Kistérségben létrehozott egészségügyi alapellátási ügyelet és a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat egy lehetséges modell a sok megoldás közül a kistérségek számára. Meg kell találni a kistérségek régiós szerepét is. Erre jó lehetőséget ad a megyei önkormányzatok és a megyei jogú városok társulásával megalakult Dél-dunántúli Önkormányzati Régió, melynek feladata többek között a régió lakosainak (Somogy, Tolna, Baranya) a területi önkormányzati közszolgáltatásokhoz minél teljesebb körben való hozzájárása, a regionális közszolgáltatások szervezése, fejlesztése, intézmények fenntartása, a kistérségek régiós együttműködésének előmozdítása.

4.2.3 Közmű

A lakossági kommunális ellátás területén szoros együttműködés alakult ki az agglomeráció (és a kistérség) települései között. (Bár ennek említése sem történt meg a szakmai interjúban)

Az együttműködés kiterjed a vízellátásra, szennyvízelvezetésre és a hulladék-elszállításra egyaránt.

- A Pécs-mohácsi vízvezeték rendszeren át érkező ivóvíz elosztásával a pécsi társaság látja el a vonzott települések jelentős részét.
- A szennyvízelvezetés és -kezelés rendszerébe is mind több település kapcsolódik be, amelynek költségeit különféle forrásokból, pályázati úton teremtik elő.

- A közös települési hulladékgyűjtést, kezelést és ártalmatlanítást – a pécsi székhelyű és az önkormányzat szakmai társasága által alapított szervezet (a Mecsek – Dráva Hulladékkezelő Kht.) – szervezésében látják el az érintett települések. Ez a rendszer túlnyúlik a pécsi agglomeráció és kistérség határain, mivel a megyéből és a megyehatáron túlról más települések is csatlakoztak hozzá. (Ezzel is illusztrálva Pécs vonzáskörének kiterjedtségét.)

4.2.4 Katasztrófavédelem

A katasztrófavédelmi és egyéb védelmi és rendészeti feladatok terén az egyik aktuális tennivaló az, hogy ezek területi rendszerét, lehatárolását a kistérségi határokhoz kellene igazítani.

Ezek a feladatok csak áttételesen kapcsolódnak az önkormányzati közszolgáltatások feladataihoz, s a szakmai kompetenciájuk is erősen centralizált, emiatt átszervezésük és összehangolásuk esetén indokolt a központi intézkedésekre hagyatkozni.

4.2.5 Pénzügy

A hatályba léptetett szabályozásban az előzetes szakmai vélemények ellenére sem született kielégítő megoldás a pénzügyi kérdések rendezésére.

Egyrészt az önkéntesen vállalt közös feladatstruktúra töredékére ad ösztönző támogatást a kormányzat: a 18 vállalható feladatból 4-re lehet normatív támogatáshoz jutni. Ennél a nagyvárosi térségellátási funkciók spektruma sokkal szélesebb. Arról már nem is szólva, hogy a törvényi feladatlehatárolásban nem szereplő, de ténylegesen ellátott közös funkciók sem jutnak támogatáshoz.

Másrészt a szabályozásban jelét sem lelhetjük annak a szándéknak, hogy az üzemgazdasági szemléletű finanszírozásnak esélyei lennének.

A térség számára biztosított kötelező feladatok tényleges költségeit még a normatíva kiegészítésének szintjén sem kívánják biztosítani, nemhogy az állóeszközök amortizációjának költségei szóba jöhetnének.

Természetesen a kötelező feladatellátással együtt járó kötelező költség megtérítés elve itt nem értelmezhető, mivel önként vállalt együttműködésről van szó, azonban a nagyvárosok nem is ettől teszik függővé az ellátások biztosítását, mivel ezeket a költségeket eddig sem térítette meg számukra sem a térségi önkormányzat, sem az állam.

5. Egri kistérség – megyei kisugárzással rendelkező nagyvárosi kistérség

5.1 A kistérség bemutatása

A kistérségben egy város (megyei jogú város: Eger) és 16 falu található. Létrejöttkor 14 települést foglalt magába, amelyhez 2007-ben további három település csatlakozott (Feldebrő, Tarnaszentmária és Verpelét). Mezőgazdasági termelés a hegyek déli lejtőin illetve az előtte elterülő síkságokon folyik. A kistérség egésze az Egri történelmi Borvidék része, amely jelzi a szőlőtermesztés és a bortermelés fontosságát. Az itt található települések kiváló adottságú környezete elsődlegesen a turizmusnak kedvez, ezen belül kiemelt jelentőségű adottság a gyógy- és termásvíz kincs, amely leginkább az egészség turizmust helyezi előtérbe. A falusi idegenforgalom szerepe is jelentős a térségben. A környező települések rendezettek, virágosak, ápoltak illetve közlekedésük, megközelíthetőségük rendezett. Az utóbbi években megfigyelhető, hogy az egri lakosok szívesen költöznek ki az Eger körülölelő településekre.

A kistérség legfőbb közlekedési csomópontja Eger, azonban a fő vasúti vonalhoz, illetve az autópályához (amely a Füzesabony mellett megy el) nincs közvetlen csatlakozása. Egerben található a megyei kórház is, melynek privatizációja jelenleg is zajlik, és nagy vihart kavart a kistérségben. A Heves Megyei Önkormányzat pályázat útján a Hospinvest Zrt.-vel köt szerződést a kórház működtetésére.

A kistérség ipara alapvetően Egerre koncentrálódik, itt található a nagyobb ipari vállalkozások (ZF, Bosch). Az említett jellemzők összefüggésben vannak mind a városi mind a falusi lakosság társadalmi, gazdasági helyzetével.

Eger, mint gazdasági központ nagy hatással van a foglalkoztatásra. A munkanélküliség az országos átlag alatt van, de néhány településen a munkanélküliek száma magas.

Eger oktatási központ, ahol az oktatás minden szintje megjelenik. A felsőoktatást az Eszterházy Károly Főiskola képviseli, ahol a tradicionális tanárképzés mellett egyéb képzési lehetőségek is megtalálhatóak. A gyerekek száma folyamatosan csökken (például: az 1000 lakosra jutó általános iskolások száma 2003-ban 88, 2006-ban 83 volt.). Egerben található egy Térségi Integrált Szakképző Központ, amelynek hat egri iskola a tagja.

Területfejlesztési szempontból az egri kistérség dinamikus fejlődő térségek közé tartozik. E területen a 240/2006. kormányrendelet szerint egy település társadalmi és infrastrukturális szempontból elmaradott, míg kettő országos átlagot meghaladó munkanélküliséggel rendelkezik.

A kistérség tagjai sikeresen szerepeltek a 2004-2006 között az európai uniós pályázatokon. A kistérségbe több mint 7 milliárd forintnyi támogatás érkezett főleg a regionális, a humán erőforrás és a gazdasági versenyképesség operatív programokon keresztül.

A 7 milliárd forintnyi támogatás legnagyobb része Egerbe érkezett, de nagy fejlesztések történtek Demjénben és Egerszalókon. A táblázatban jól látható hogy Egerbe több támogatás érkezett, mint amennyi a környezetében fekvő településekre. Ez egy feszültségforrás lehet a későbbiekben, amit meglátásom szerint a kistérség meg fog tudni oldani.

Az egri kistérségben tapasztalható együttműködés példaértékű. A főbb szereplők fontosabb kérdésekben, néha kompromisszumok segítségével, de megegyeznek. A kistérségi irodának jók a kapcsolatai a környező kistérségekkel.

5.2 Térségi együttműködések

5.2.1 Eger Körzete Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás

A többcélú társulás elődje az Eger Körzete Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás volt, amit a többcélú társulás létrejötte után is megtartottak.

A többcélú társulás mellett működik a korábban létrejött Eger Körzete Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás is. Megalakuláskor 19 tagja volt, amelyből 14 az egri kistérségben található, míg 5 a mezőkövesdi kistérségben fekszik.

1. ábra - Eger Körzete Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás

- Bogács
- Bükkzsérc
- Cserépfalu
- Cserépváralfa
- Szomolya

Forrás: <http://www.eger.hu/Kist%c3%a9rs%c3%a9g/tabid/1531/Default.aspx>

E mellett tagja még a társulásnak a Heves Megyei Önkormányzat, illetve a 2007-ben csatlakozott három település (Verpelét, Tarnaszentmária, Feldebrő). A területfejlesztési társulás is több ízben nyert el pályázatokat. Zászlóshajó projektje az egerszalóki hóforrás volt. Itt található egy olyan

sódomb, melyből a világon három található. E turisztikai vonzóerő kihasználáshoz egy nemzetközi konzorcium egy öt csillagos szállodát és egy wellness centrumot kíván létrehozni. E mellett a helyi önkormányzat uniós forrást is nyert a sódomb környezetének kialakításához. Több együttműködés is létrehozta: igazgatási (belső ellenőrzés) területen, orvosi ügyelet témájában. A törvényi szabályozás szerint céltárusításokat kellett létrehozni ezekhez az együttműködésekhez. Ahhoz, hogy egyszerűbb és átláthatóbb legyen, minden egri kistérségben létrejött céltársulás munkaszervezete az Egri Kistérségi Iroda lett. Az önkormányzati társulás e mellett több infrastrukturális együttműködést is létrehozott. A társulást a többcélúak megjelenésével a kistérség továbbra is fenntartja

5.2.2 Egri Kistérség Többcélú Társulás

Az egri kistérségben az együttműködés sokszínű és kiváló. A többcélú társulás tagjai számos területen működnek együtt annak érdekében, hogy a kistérség fejlődjön. Az Egri Kistérség Többcélú Társulás 2004 júniusában jött létre, amelynek eleinte 14 tagja volt, amelyhez 2007-ben három település csatlakozott:

- Eger
- Andornaktálya
- Demjén
- Egerbakta
- Egerszalók
- Egerszólát
- Feldebrő
- Felsőtárkány
- Kerecsend
- Maklár
- Nagytálya
- Noszvaj
- Novaj
- Ostoros
- Szarvaskő
- Tarnaszentmária
- Verpelét

A három új település (Feldebrő, Tarnaszentmária és Verpelét) korábban a füzesabonyi kistérség tagja volt.

A többcélú társulás elnöke Habis László, Eger Megyei Jogú Város polgármestere, alelnökei Kisari Zoltán, Ostoros polgármestere és Tógyi Gábor, Egerszalók polgármestere. A társulás munkáját 4 bizottság segíti:

- Pénzügyi Ellenőrző Bizottság
- Innovációs Bizottság
- Szociális és Egészségügyi Bizottság
- Oktatási Bizottság

Az egri kistérségi iroda, amely a többcélú társulás munkaszervezete, 15 alkalmazottal dolgozik. Vezetője Kovács Attila.

A kistérségben egy megyei jogú város és több kisebb-nagyobb település található. A társulás legfőbb projektjei:

- A többcélú kistérségi társulások 2004. évi ösztönző támogatása.
- Egri kistérség településeinek közös helyi hulladékgazdálkodási terve (KÖVICE)
- Vidékfejlesztési menedzser foglalkoztatása
- Kistérségi szolgáltató központ kialakítása az egri kistérségben
- Tájékoztatást javító szoftverfejlesztés megvalósítása az egri kistérségben
- Egészségügyi Minisztérium „központi ügyeletek létrehozása, illetve ügyeletek központosítása”

Több intézményt is fenntart a társulás: gyermekek átmeneti otthona, családok átmeneti otthona. Rendszeresen részt vesznek pályázatokon. A többcélú társulás sikeresen végrehajtotta az alapfokú oktatást érintő integrálást. A kistérségben megtalálható egyfajta rivalizálás is Eger és a környező kisebb települések között. Ez abból fakad, hogy Eger, mint megyei jogú város 60 ezer lakosával nagy súlyt képvisel a kistérségben. Elmondható, hogy a társulás ezt a versenyhelyzetet tudja kezelni. Ennek egyik megnyilvánulása a társulás tanácsán belüli szavazati jogok eloszlása. A tanácson belül minden település egy-egy szavazati joggal bír, attól függetlenül, hogy hány ember lakja vagy, hogy milyen gazdasági ereje van.

Az interjúk során kiderült, hogy a többcélú társulások mögött húzódó jogszabályi háttér nem megfelelő. Ennek megváltoztatása mindenképpen szükséges. Egy másik probléma, hogy még idő kell, ahhoz, hogy minden településen kialakuljon a kistérségi gondolkodásmód.

A kistérség határait átszelve továbbra is működik a területfejlesztési önkormányzati társulás is, amely borsod megyei településeket is tagjainak tudhat. Az önkormányzati társuláson keresztül eddig több, mintegy 30 pályázaton vettek részt több-kevesebb sikerrel.

A belső ellenőrzés területén is kialakult az együttműködés, amely 2004-ben indult el egy céltársulás felállításával. A kistérség néhány települése (Egerszólát, Maklár, Ostoros, Egerszalók) részt vesz a Tárt kapuk elnevezésű projekten, amit a Heves Megyei Önkormányzat gesztorál. A legtöbb együttműködés munkaszervezését az Egri Kistérségi Iroda koordinálja.

5.3 Térségi ellátás helyzete

5.3.1 Egészségügy

Az egészségügy területén több együttműködés is létrejött a térségen belül:

- Orvosi ügyelet: 1999-ben kezdődött a közös ellátás. Az ügyelet a munkája az egri kistérség településein kívül Egerbocsra, Bátorra és Füzesabonyra is kiterjed.
- Gyógypedagógiai szolgálat
- Logopédiai szolgálat: Az egri logopédiai szolgálatra alapozva jött létre a kistérségi. Az igény nagy rá, amit sajnos csak részben tudnak kielégíteni a települések.

5.3.2 Szociális ellátás

Két együttműködés emelhető ki ezen a területen. Ez egyik a gyermekek átmeneti otthona. Ez az intézmény olyan gyerekeket fogad be, akiket a családjuk időszakosan nem tud ellátni. Az itt tölthető idő maximum 1 év lehet. A másik intézmény pedig a családok átmeneti otthona, ahová olyan családok kerülnek, akik pénzügyi illetve egyéb problémáival küzdenek. Maximálisan 1 évet tölthetnek ezen a helyen a családok.

5.3.3 Oktatás

Az oktatás területén nemrégiben ment végbe az alapfokú oktatási intézmények integrációs folyamata. Az integrációra jellemző, hogy a legtöbb általános iskola egy egri intézményhez csatlakozott tagiskolaként, de e mellett létrejöttek más települések közötti együttműködések is (például Kerecsend vezetésével). Az általános iskolák pénzügyi finanszírozását az állami normatíva és a települési hozzájárulás adja.

5.3.4 Kultúra

Kultúra tekintetében is láthatunk példákat együttműködésre az egri kistérségben, melynek legjobb példája a mozgókönyvtár szolgáltatás működése. Ennek a szolgáltatásnak az egri székhelyű Bródy Sándor Könyvtár a gazdája. A mozgókönyvtár fontosságát mutatja, hogy helyi könyvtárakat a kisebb településeken megszüntették, mert a fenntartása nem volt gazdaságos. Az utazás kiállításán minden évben Eger városa a kistérséggel közösen jelenik meg.

A többcélú társulás több kulturális programot is támogat a kistérségen belül (például: kistérségi zongoraverseny, angol nyelvű versmondó-verseny)

5.3.5 Víz és szennyvíz

A Heves Megyei Vízmű Zrt. 90 településen, többek között az egri kistérségben, foglalkozik az ivóvíz- és a szennyvízszolgáltatással. Ebből 88 település heves megyei, a fennmaradó kettőből egy Pest megyei és egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyei. A vízműnek öt üzemegysége van (Eger, Gyöngyös, Heves, Hatvan és Füzesabony). Az ivóvíz 100%-ban, míg a szennyvíz 60%-ban van kiépítve. A vízmű 83 település tulajdonában van.

5.3.6 Egészségügy

Az egészségügy területén több együttműködés is létrejött a térségen belül (orvosi ügyelet, gyógypedagógiai szolgálat, logopédiai szolgálat). Az orvosi ügyelet szolgáltatási feltételei adottak. Kihasznátsága megfelelő. A fejlesztésére a kistérség a 2005-ben nyert pályázatot, melynek keretében telefon és hangrögzítő rendszer került kiépítése az orvosi ügyelet helyszínén. Az együttműködés túlmutat a kistérségi határokon: tagja Egerbocs, Bátor és Füzesabony is. Mind e mellett a megyei kórház is Egerben található, melynek privatizációja jelenleg is zajlik, és nagy vihart kavart a

kistérségben. A Heves Megyei Önkormányzat pályázat útján a Hospinvest Zrt.-vel köt szerződést a kórház működtetésére.

6. A Hódmezővásárhelyi kistérség – kistérségi kisugárzással rendelkező nagyvárosi kistérség

6.1 A Hódmezővásárhelyi Többcélú Kistérségi Társulás bemutatása

A Hódmezővásárhelyi Többcélú Kistérségi Társulás területe a KSH statisztikai kistérségének lehatárolása alapján lett kijelölve. A Társulás sajátosságának tekinthető, hogy a társulás központjának akaratlanul is érződik a dominanciája, mivel a kistérség lakosságának közel 80%-a Hódmezővásárhelyen él. A társulás három másik települése – Mindszent, Mártély és Székkutas – a 60 ezer fős Vásárhely mellett még 10 ezer fővel sem rendelkezik.

Az 1996. évi területrendezésről szóló törvény alapján az önkormányzatok összefogása révén jött létre az első területfejlesztési tanács, a Vásárhely és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulás, amelynek a szerződését a későbbiek folyamán többször is módosították.

A 2004. évi CVII. tv. hatására dönteniük kellett, hogy vagy többcélú kistérségi társulás alakul meg, vagy kistérségi területfejlesztési tanács. Kezdetben ez utóbbi alakult meg és úgy működött, mint a fentebb említett Területfejlesztési Társulás.

Később döntöttek a többcélú kistérségi társulás megalakulása mellett. 2005. október 14-én megalakult a Hódmezővásárhelyi Többcélú Kistérségi Társulás. A helyzet tisztázása miatt egy racionalizálási eljárást folytattak le, aminek keretében jogutódlással megszüntették a Vásárhely és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulást. A jogutód a Fejlesztési Tanács lett, majd ezt is megszüntették és a jogutód a többcélú kistérségi társulás lett.

A Hódmezővásárhelyi kistérség alapterülete 708 km². A kistérségben mindössze 4 település található, ami országos viszonylatban is kiemelkedik (összesen nyolc olyan kistérség van az országban, ahol a települések száma nem haladja meg a négyet).

Ami még inkább különlegessé teszi a kistérséget, hogy a lakosság 81,3 %-a Hódmezővásárhelyen él (2006-ban a kistérség népessége 58 416 fő volt, 82,5 fő/km² népsűrűség mellett).

Ezt az erősen településhiányos kistérséget a következő települések alkotják: Hódmezővásárhely, Mártély, Mindszent és Székkutas. Ebből Hódmezővásárhely megyei jogú város, Mindszent város (1993 óta), Mártély és Székkutas pedig község. Utóbbi két település sokáig Hódmezővásárhelyhez tartozott, de ma is vannak még olyan területeik, amelyek közigazgatásilag a megyei jogú város részei. Fontos megemlíteni, hogy Hódmezővásárhely közigazgatási területe alapján az ország második legnagyobb városa Budapest után. Ezt kiterjedt és széles sávban elszórt, hatalmas tanyavilágának köszönheti.

6.2 A többcélú kistérségi társulás szervezeti felépítése a polgármesteri hivatalon belül

A munkaszervezetet a kistérség székhelytelepülésének polgármesteri hivatala, azaz Hódmezővásárhely látja el. A hivatalon belül kezdetben először egy fő dolgozott, aki nem teljes munkaidejében látta el a kistérség működésével kapcsolatos feladatokat. Később a Fejlesztési Tanács megszüntetésével annak szervezete bekerült a polgármesteri hivatalba és létrehoztak egy kistérségi és területfejlesztési csoportot, ami három munkatársból állt: 1 fő csoportvezető, 1 fő gazdasági referens és 1 fő területfejlesztési referens. Jelenleg tehát hárman vannak és nincs csoportvezető. A három főből kettő csak kistérségi feladatokkal foglalkozik teljes munkaidejében, de a harmadik, a kistérségi referens ellát önkormányzati feladatokat is.

6.3 Feladatellátás

A kistérség ellát közoktatási alapintézményi feladatokat az általa fenntartott intézmény útján. Ennek központja a Hódmezővásárhelyi Kistérségi Társulás Klauzál Gábor Általános Iskolája. Jelenleg a kistérség településeken működő iskolák még nem tagintézmények, így nem igazán érvényesül az iskola kistérségi jellege. A tagintézmények hiányának oka, hogy a települések autonómiájuk egyik alappillérenek tekintik önálló általános iskolájuk fenntartását.

A társulás ellát a kistérségben pedagógiai szakszolgálati (közoktatási szakfeladat) feladatokat is. Minden település igénybe veszi ezt, van ahol ennek több fajtáját, van ahol csak egyet. Ezeket a feladatokat nem saját intézmény útján látja el a társulás, hanem külön megállapodással az adott település intézménye útján.

Ellát továbbá a társulás szociális intézményi és alapszolgáltatási feladatokat is: ide tartoznak a gyermekjóléti alapellátási feladatok is. Ezeket, a társulás által fenntartott intézmény, a Kapcsolat Központ látja el. Mártélyon és Székkutason csak szociális alapszolgáltatási és gyermekjóléti alapellátási feladatot lát el az előbbi központ, míg Mindszenten szociális intézményi szolgáltatást is ellát, úgy, hogy az ottani szociális intézmény a Kapcsolat Központ telephelyévé vált.

Ki kell emelni még a belső ellenőrzést, amelyet 2008. január 1.-jétől kistérségi szinten látnak el a kistérségi társulás székhelytelepülésének polgármesteri hivatala útján.

A belső ellenőrzés a társulás pénzügyi gazdálkodásának ellenőrzését jelenti. Ez folyamatos ellenőrzést jelent, ellentétben például a könyvvizsgáló általi kontrollal, ami a társulás által elkészített beszámolót hivatott felülvizsgálni. A társulásnak egyébként már külön könyvvizsgálót kell alkalmaznia megbízási szerződéssel, például a közbeszerzési értékhatárt érintő projektek esetében. A közbeszerzési feladatok ellátását a székhely település polgármesteri hivatala látja el. Abban az esetben, ha összeférhetetlenség áll fenn, külsős céget bíznak meg a munkával.

Kulturális-közművelődési feladatellátás területén a társulás még hiányosságokkal küzd. E feladatok megjelennek ugyan a társulási megállapodásban, de eddig még konkrét projekt nem valósult meg. Készül egy, a kistérséget átfogó közművelődési helyzetértékelés, illetve megalakult egy „Közkinccs Kerekasztal” – ezek mindenképpen bizakodásra adnak okot és talán a jövőben jobban központi szerepet kap majd ez a térség.

6.4 A térségi együttműködés jellemzői

Az interjúk készítése során azt tapasztaltuk, hogy sokszor a polgármesterek között meghúzódo személyes konfliktusok erőteljesen kihatnak a térség összefogására.

A kis települések féltik önállóságukat, így ragaszkodnak eddig meglévő intézményeik saját erőből történő fenntartásához, pedig ez sokszor nem költséghatékony.

Az interjúk során minden egyes városvezető kiemelt számos pozitívumot, de napjainkban sok negatív tényező is beárnyékolja a sikeres együttműködést a kistérségben.

A rendszerváltást követő térségi együttműködés a megkérdezettek szerint nem volt jelentős 1990 és 1996 között. 1997-től Vásárhely és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulás alakult meg, amit 2005-től váltott fel a Többcélú Kistérségi Társulás. Mind az új, mind a 2005-ig működő társulás hasonló fejlesztési célokat akart és akar megvalósítani.

Az összes megkérdezett polgármester szerint jelenleg még több negatív tényező gátolja az együttműködést a települések között. Míndszent polgármester szerint újra kellene gondolni az egész megállapodást, mivel szerinte „ez a térségi lapleosztás működésképtelen”.

A polgármester úgy látja, hogy a társulás megalakításának politikai indíttatása volt. A mostani ciklusban észlelhető súlyos politikai helyzet miatt nehezebbé vált a települések érdekérvényesítése, érezhetően politika függővé vált a társulás. Hódmezővásárhelynek érezhetően erős az érdekérvényesítési stílusa, így gyakran a települések nem képesek saját akarataikat végigvinni a tanácson.

Míndszent városát rosszul érintette, hogy a Társulás megalakulása után a helyi szinten ellátott hét szakszolgálati feladatból öt átkerült kistérségi szintre, mint például a nappali ellátás, bentlakásos intézmény fenntartása és gyermekjóléti szolgáltatás. Egyedül a szociális étkeztetés és a jelzőrendszer maradt a város kezében. Ennek következményeként a városnak a plusz normatívák mellett saját forrást is be kell fektetniük az intézmények fenntartásához, így ki vannak szolgáltatva a Hódmezővásárhelyen készített költségtervezésnek. A polgármester elmondta, hogy nincs rálátásuk a „pénzek útjára”.

Székkutas esetében az együttműködés jónak tekinthető, értékelte Varga Sándor Imre polgármester, de véleménye szerint nem volna szerencsés, ha a kistelepülések háttérbe szorulnának. Azon

félelmének adott hangot, hogy az együttműködés szorosabbra válása révén a település fokozatosan elveszítheti önállóságát.

Mártély sokszor fenntartással kezelte az együttműködést, és gyakran megfogalmazódott a kérdés, milyen mértékben integrálódjanak, vagy pedig óvják autonómiájukat minden áron. A kistérségi társulás SzMSz-e alapján Hódmezővásárhelynek 52%-nyi szavazati aránya van a társulási tanácsban, amíg a kistérséget alkotó maradék három településnek egyenként 16-16%. Ez azt jelenti, hogy Hódmezővásárhely egymaga el tud dönteni egy kérdést, és ami még megdöbbentőbb, hogy a többi három település, ha összefog, akkor sem tud elfogadtatni egy javaslatot, ha azt Hódmezővásárhely ellenzi. Hódmezővásárhely túlsúlya nem engedi kibontakozni a kistelepüléseket. Ráadásul kissé szavahihetetlennek tartják a polgármesterek a megyei jogú várost.

Vannak olyan beruházások, amelyeknek megvalósítása több településen is közös célként jelentkezik, de figyelembe kell venni, hogy nemcsak Hódmezővásárhely és Székkutas céljai különböznek nagyban egymástól, de a kistérségben található kisebb településeknek (Mártély és Székkutas) is különböző céljaik vannak.

Dr. Lázár János, Hódmezővásárhely polgármestere szerint mind a három település önkormányzata válságban van, mert az általuk felállított struktúrát a rendszerváltás óta már nem tudják finanszírozni. Mártély és Mindszent esetében a közös feladatellátásra nincsen hajlam és törekvés se, pedig a hódmezővásárhelyi polgármester ezt külön javasolta nekik.

6.5 A térségi ellátás helyzete, egyes konkrét térségi feladatok ellátása

A kistérség, azon belül Hódmezővásárhely szociális érzékenysége kimagasló. A kötelező feladatokon túl sok önként vállalt tevékenységet is ellát.

A Társulás létrejötte (2005) előtt is megvoltak a szociális ellátórendszer pillérei. Kezdetben feladatellátási szerződéses kapcsolat volt a környező településekkel (pl. pedagógiai szakszervezet). 2005 végén megtörtént a szociális ellátórendszer átvilágítása a hatékonyság növelése céljából. Ennek eredményeképpen, 2006. július 1.-jétől megalakult a kistérségi fenntartású Kapcsolat Központ.

6.5.1 Az ellátás modellje

Példaként bemutatunk néhány fontosabb ellátást. A teljes ellátási rendszer struktúráját a Kapcsolat Központ 2008. január 31-én kelt alapító okirata tartalmazza.

6.5.2 Alapellátás

A Kapcsolat Központ alapellátásként gyermekjóléti és családsegítő szolgáltatást lát el. Ennek egyik fontos részét képezi a Csodaház Foglalkoztató Napközi, ami halmozottan sérült 18 éven aluli gyermekek nappali ellátását biztosítja. Az intézmény felépítése egy 161,5 millió forintos EU-s pályázat révén valósult meg 2006-ban.

Igen nagy az igény a Kapcsolat Központ másik szociális feladatokat ellátó intézménye iránt. A Gondozási Központ kihasználtsága szinte 100%-os. A Központ feladatai közé tartozik a házi segítségnyújtás, a jelzőrendszeres berendezés, az idősek nappali ellátása és a szociális étkeztetés.

Az Egyesített Bölcsődei Intézmény három telephellyel rendelkezik.

6.5.3 Szakellátási Egység:

A szakellátási egység a szakosított feladatokért felel. Az Időskorúak Bentlakásos Intézménye Hódmezővásárhely központjában található. Két Otthon is ellátja feladatait, a Kovács-Köri Időskorúak Otthona és a Szivárvány Szakosított Otthon. A hajléktalanok ellátásáért felelős intézmények a következő szolgáltatásokat nyújtják: éjjeli menedékhely a rászorulóknak, hajléktalanszálló, nappali melegedő, krízisszálló, anya-gyermek szálló. Mindegyik szolgáltatásra érezhetően nagy az igény, mivel elég nagy a kihasználtsága.

6.5.4 Gazdasági Igazgatóság

A Kapcsolat Központ működéséhez elengedhetetlen az igazgatóság fenntartása. Három nagy területet fog össze az intézmény, a humánpolitikát, a könyvelést és a házi pénztárért felelős.

6.5.5 Oktatás

Az oktatás területén éles ellentétek fogalmazódtak meg a települések között. Egyedül Hódmezővásárhely szerint szükséges az integráció mindenféleképpen, amely a települési iskolák lassú megszűnésével jár.

Mártély mindent elkövet, hogy fenntartsa alapfokú oktatási intézményét. Jogszabályi rendelkezés alapján 2008 szeptemberére a hetedik és nyolcadik osztályokban meg kell lennie minimum tizenöt főnek az osztálylétszámnak. Hódmezővásárhely már ki is jelölte, hogy a gyerekeknek melyik iskolába kell majd járniuk, ha nem indul az iskola. A település mindent elkövet a tanintézmény megtartása miatt: négy ingyen telket sorsoltak ki a több mint tíz jelentkező között. A feltétel az volt, hogy a család minimum három iskoláskorú gyermekkel rendelkezzen, akiket majd a helyi iskolába fognak járatni. Az akcióra még az országos média is felfigyelt. A program sikeres lett; napjainkban az iskolába Hódmezővásárhelyről és Mindszentről is szállítanak gyermekeket! Előbbi településről egy tízfős, önkormányzati tulajdonban levő kisbusszal.

Az iskolában végzetek továbbtanulási arányairól kiemelte, hogy valamivel többen választanak szegedi középfokú oktatási intézményt, mint hódmezővásárhelyt.

Székkutas községe önállóan tartja fenn oktatási intézményét, de sok nehézség árán. Nehezen érik el az osztályok az oktatási törvényben kötelezően előírt minimális 15 fős osztálylétszámot. Ha ez nem sikerülne, akkor társulási intézményekbe kellene bevinni a gyerekeket körjárással. Székkutas polgármestere kiemelte a Csongrád Megyei Közgyűlés által képviselt követendő példát: ott kiemelten törekednek a vidéki iskolák fenntartására, többek között azért is, hogy a gyerekeknek ne kelljen utazással tölteniük az időt. A térségben levő tanyasi iskolát még 30 évvel ezelőtt felszámolták.

Mindszent városában a helyi közoktatás is komoly átalakuláson ment keresztül. A település mindig is két általános iskolát tartott fent, azonban a két intézményt 2003-ban összevonták. Jelenleg a főintézmény a város központjában maradt, a tagintézmény pedig a nehezebb szociális helyzetben lévő lakosságú Dózsa-telepen található. A két iskola felszereltségét tekintve nem volt összehasonlítható, azonban minden téren mára közel hozták egymáshoz őket, hogy ne érezzék az esélyegyenlőség hiányát a Dózsa-telepen élő családok. Az összevont iskoláknak így most egy tantestülete van, a tanárok cikáznak a város két pontja között. Az iskolák kapacitás-kihasználtsága 80% feletti, azonban folyamatosan csökken a gyereklétszám.

A Szentesen és Hódmezővásárhelyen fenntartott hat-, illetve nyolcosztályos gimnáziumok elszívó hatása érezhető a településen, sok diák választja ezt a lehetőséget. Szegedet tekintve a polgármester elmondta, hogy Vásárhely próbál Szegeddel konkuráló szerepet elérni.

A Hódmezővásárhelyi Kistérségi Társulás egy olyan általános iskolát tart fenn, amely funkciója szerint képes ellátni a kis településekről érkező diákok oktatását is.

A kistérségi fenntartású Klauzál Gábor Általános Iskola három általános iskola átszervezésének következtében jött létre. Az egyik iskola megszűnt, a másik kettő pedig közös irányítás alá került. A Kocsis Tamás igazgató által vezetett Klauzál Gábor Általános Iskola a főintézmény, míg Patócs Anikó a tagintézmény vezetője.

Az iskola 2007-ben került kistérségi fenntartás alá, de nem végez kistérségi feladatokat, csupán az tartja fenn. Mindkét intézmény saját tantestülettel és tantervvel rendelkezik, ami nem biztos, hogy ideális, mert jobb lenne egy közös tantestület kiforrott szakmai programmal. A két iskola között van azonban bizonyos mértékű átjárás a tantestület tekintetében (egyes tanárok mind a két intézményben tanítanak).

Az összevonás alapján pénzügyi szempontból plusz normatívához jutnak. A kistérségi fenntartásból adódóan iskolabusz működtetését is ellátják, ami a tanyaközpontokból (pl. Kútvolgy, Erzsébet, Szikáncs) hozza be a gyermekeket. Ezt egy egyéni vállalkozóval kötött szerződés útján valósították meg. Az iskolabuszokon prémium éves programban részt vevő pedagógusok felügyelnek.

A két általános iskola a város két különböző pontján található. A tagintézmény korábbi elnevezése Kiss Lajos Általános Iskola volt, de ma már a Klauzál Gábor Általános Iskola Nádor utcai Tagintézménye a hivatalos neve.

Az intézménybe való beiskolázás során figyelembe veszik, hogy melyik iskola található közelebb a gyermek lakóhelyéhez.

Az iskola kapacitáskihasználtsága jelentős: nagyjából 395 gyermek tanul a Klauzál Gábor Általános Iskolában átlag 26-30 fős osztályokban. A tagintézménybe 214 gyermek jár az idei tanévben és átlag 22-24 fős osztályokban tanulnak. Van azonban egy évfolyam – a harmadik -, ahol nem tudtak osztályt indítani.

Mindkét iskolában integrált nevelést folytatnak, a tanulási nehézségekkel küzdők és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrálását végzik. A rászorultak egyedi fejlesztésben, 2-3 fős kiscsoportos, tanórán kívüli foglalkozásban vesznek részt. A tagintézményben kompetenciaalapú oktatást indítottak el.

A két intézmény hasonló felszereltséggel bír – egyformán fejlesztik őket, nehogy a szülők esetleg jobban preferálják az egyik iskolát.

Az igazgatók szerint nehézséget a tagintézményi rendszer kiforratlansága okoz: pl. fogalmi tisztázások, monitoring és funkciók hiánya. Továbbá hiányolták a kellő mértékű segítségnyújtást „fentről”, mert így egyénileg kell a problémákat megoldaniuk.

A közeljövőben megvalósuló intézményi fejlesztések: tisztítómeszelés, akadálymentesítés.

A szegedi „elszívó hatás” az igazgatók szerint általános iskolai szinten nem érvényesül, maximum a középfokú oktatás szintjén okozhat majd problémát. Lázár János, Hódmezővásárhely polgármestere elmondta, hogy a Klauzál Gábor Általános Iskola kész gyerekeket befogadni a településekről, de erre egyelőre nem mutatkozik nagy hajlandóság. Ahol van igény rá (kompetencia-mérés alapján, ami rámutatott mind a diákok, mind a tanárok rossz teljesítményére és a tanítás rossz minőségére), onnan 2007 szeptembere óta üzemeltetett rendszeres iskolabusz-járatral hordják a gyerekeket Hódmezővásárhelyre. A szülők kezdik belátni, hogy jobban megéri a gyerekeket Hódmezővásárhelyre, sokkal jobban felszerelt általános iskolákba járatni (tornaterem, uszoda...), mintsem a helyi község rosszul felszerelt, gyengébb iskolájába.

Az oktatáson belül a pedagógiai szakszolgálat ellátásáért a Hódmezővásárhelyen található Aranyossy Ágoston Általános Iskola látja el részben.

Kezdetben különálló általános iskolaként funkcionált az intézmény, a nevelési tanácsadó pedig önállóan működött a Kapcsolat Központon belül. Később innen került leválasztásra a nevelési tanácsadó, és beintegrálódott az általános iskolába. A nevelési tanácsadó intézmény közvetlenül az iskola mellett található, és a kettő együtt bázisként működik.

Korábban a nevelési tanácsadó szakemberei látták el a kistérségi területeken a pedagógiai feladatokat.

A 2007 szeptemberétől jelentkező új feladatok:

- Szakszolgálati feladatok:
 - Gyógytestnevelés
 - Nevelési tanácsadás
 - Pályaválasztási tanácsadás
 - Fejlesztőpedagógiai ellátás

- Szakmai szolgáltatás:
 - Pedagógusoknak, intézményeknek szakmai tanácsadás, fejlesztés, képzés

A kistérségi társulási megállapodás szerint a szakmai szolgálati feladatokat a szakemberek a helyszínen látják el, ahol igény jelentkezett rá. Mindszent városában a logopédiai szakellátás és a fejlesztőpedagógiai ellátás vált szükségessé.

2007 szeptemberében az Intézmény elnöke (Szabó Gáborné) és szakértők a különböző kistérségi településeken felmérték, hogy az ott élő lakosságnak milyen szolgáltatásra van szüksége. A felmerülő igényeket szerződésben rögzítették.

Mártély és Székkutas települések Általános Művelődési Központját (ÁMK) és Mindszent által fenntartott óvodát és két általános iskoláját látja el a Pedagógiai Szakszolgálat kistérségi üzemeltetés keretében.

Az intézmény igazgatója a januártól élő megállapodás költségeiről és finanszírozásáról még nem tudott konkrét adatokat közölni. Az első megállapodás a kistérségi településekkel decemberig volt érvényes. A szerződésben a területenként átutalandó összegek rögzítésre kerültek, azonban a kiegészítő normatíva és a települések által vállalt összegek nem fedezték a szolgáltatásokat.

Folyamatos tárgyalásokat folytatnak a további költségek fedezésére, vagyis hogy a fenntartó önkormányzat mellett a kistérségeknek is hozzá kell járulniuk nagyobb összeggel ezen szakszolgáltatások működtetéséhez. Megállapodás eddig nem született, de Szabó Gáborné szerint mindenképpen elfogadják a közeljövőben a tervezetet.

A legelső megállapodás során (négy hónapos időre) 2,8 millió forint lett kiutalva a szakszolgáltatásokért, az egész évi költségek várhatóan elérik a 13 millió forintot, azonban ez megközelítőleg sem fogja fedezni a felmerülő költségeket.

Másik probléma a finanszírozás mellett, a szolgáltatások iránti igény folyamatos növekedése, amit a Pedagógiai Szakszolgálat nem képes kielégíteni. Minszentén például 27 főt tud a szolgálat ellátni, pedig igény lenne további négy személy ellátására, amelyre a szakszolgáltatásnak a jelen keretek között nincs kapacitása.

A kiküldött szakemberek folyamatos képzéseken vesznek részt, ahol értékelőlapokkal felméri a szakértelmüket is. Talán ennek is köszönhető, hogy a településekről eddig csak pozitív visszajelzések érkeztek a szolgáltatásokat ellátókról.

Az intézmény székhelye otthont ad az általános iskola mellett a gyógypedagógiai intézménynek is, ahol 96 gyermek tanul. A kistérségből beérkező tanulók száma 23 fő, akik beutaztatását vagy az önkormányzat oldja meg iskolabuszszal, vagy pedig önálló utazásukat a társadalombiztosítás teljes mértékben támogatja.

A többcélú oktatási intézmény létrejötte előtt az iskola szegregáló intézményként működött, így EU-s pályázatokra nem pályázhatott. Az átalakulás óta is csak közvetve juthatnak pályázati forrásokhoz, mivel vagy az önkormányzaton keresztül, mint fenntartó, vagy pedig a Csongrádi Köznevelési Közalapítvány segítségével jutottak fejlesztési összegekhez. A legutóbbi pályázat során az informatikai infrastruktúrát fejlesztették és bővítették.

6.5.6 Szociális ellátás

A kistérség, azon belül Hódmezővásárhely szociális érzékenysége kimagasló. A kötelező feladatokon túl sok önként vállalt tevékenységet is ellát.

A Társulás létrejötte (2005) előtt is megvoltak a szociális ellátórendszer pillérei. Kezdetben feladatellátási szerződéses kapcsolat volt a környező településekkel (pl. pedagógiai szakszervezet). 2005 végén megtörtént a szociális ellátórendszer átvilágítása a hatékonyság növelése céljából. Ennek eredményeképpen, 2006. július 1.-jétől megalakult a kistérségi fenntartású Kapcsolat Központ.

6.5.7 Az ellátás modellje

Mindszent polgármestere a Társulás megalakulásának pozitívumaként értékelte a szociális ellátás egyes területeit, mint például a Vásárhelyről irányított, de helyben megvalósuló logopédusi, gyógytestnevelési szolgáltatást, mivel a településen igen nagy rá az igény, sok a rászoruló gyerek. Az eddig elkészült térségi pályázatok közül pedig a kerékpárút-fejlesztés volt hasznos Mindszent számára.

Székkutas első embere a szociális ellátás kistérségi formában való megvalósulásáról az alábbi területeket emelte ki:

1. Jelzőrendszeres házi-segítségnyújtás: főleg idős, szív- és érrendszeri megbetegedésben szenvedők segítésére. A Kapcsolat Központból hetente felváltva 4 szakember látja el ennek felügyeletét és szükség esetén Hódmezővásárhelyről érkezik orvos.
2. Támogató Szolgálat: mozgáskorlátozott személyek szállítására biztosítanak járművet. Ez van legkevésbé kihasználva. Aki igénybe veszi, köteles térítési díjat fizetni.
3. Családsegítés: rendszeres szociális segélyben részesülők részére.
4. Gyermekjóléti szolgáltatás: hetente egy napra érkezik családgondozó Hódmezővásárhelyről.
5. Belső ellenőrzés: ennek kistérségi formában történő működtetése kisebb csalódást okozott. Akadozott a plusz normatíva visszajuttatása a települési önkormányzat számára. 300 000 Ft-ot tett ki ez a tétel a költségvetésben, de csak 34 000 Ft támogatást kaptak.

Ugyancsak kistérségi szinten valósulnak meg a következő szociális feladatok: logopédia, gyógytestnevelés, nevelési tanácsadás, továbbtanulási-pályaválasztási tanácsadás.

Mártély polgármestere annyit emelt ki e téren, hogy a Gondozási Központ (idősek otthona) működtethető lett volna kistérségi rendszerben, de hosszas tárgyalások után végül önálló maradt. Az intézmény egyébként 95%-os kihasználtság mellett működik.